

Verschijselen van gestoorde hartwerking door prikkeling van dentale takken van den trigeminus.

Het is van algemeene bekendheid dat door prikkeling van zenuwen ver van de plaats van prikkeling, verwijderde organen in hun functie gestoord kunnen worden. Zulke storingen noemt men „inhibitie-verschijselen” (van inhibere = stremmen, storen). Het orgaan, dat wel het meest hiervan te lijden heeft, is het hart. Prikkelers van allerlei aard kunnen dit veroorzaken. Bekend is, dat psychische prikkelers dikwijls palpitaties van het hart geven. Verder kunnen prikkelers van uit de maag, de darm, het urogenitaalapparaat storingen in de werking van het hart veroorzaken.

Het is voor den tandheekkundige van belang na te gaan in hoeverre ook van uit de mondholte en wel speciaal door prikkeling van de dentale takken van den trigeminus dergelijke reflexverschijselen kunnen optreden.

In de Psychiatrische en Neurol. Bladen (1906 n°. 6) beschrijft Dr. C r a m e r een geval van een patient, bij wien de polsfrequentie verminderd was tot 36 à 50 per minuut met nu en dan eene intermissie. Deze verschijselen worden door hem toegeschreven aan een pyorrhoea alveolaris van een linker boven hoektand bij een neurasthenicus. De ziektegeschiedenis is de volgende:

„Gedurende de laatste dagen van Juli 1905 gevoelde patient X, oud 39 jaar, toen hij rustig zat te lezen, plotseling eene onaangename sensatie in de hartstreek; dit gaf patient

aanleiding zijn pols te voelen en tot zijn verwondering bemerkte hij, dat deze nu en dan oversloeg.

Bij onderzoek van patient bleek, dat de polsfrequentie sterk verminderd was (36—50 p. m.) en dat de krachtig slaande pols nu en dan eene duidelijke intermissie vertoonde.

Nu en dan gevoelde pat. geringe irradiërende pijnen naar linker schouder en arm; ook werden soms diffuse steken in de linker borsthelft (hartstreek) waargenomen. Het somatisch onderzoek leverde verder niets bijzonders op Patient had gedurende de laatste weken eene pyorrhoea alveolaris aan zijn linker bovenhoektand; zoowel de tand als 't gezwollen tandvlesch waren bij drukken en kloppen gevoelig. Patient had ook verschillende neurasthenische bezwaren als migraine, laat inslapen, sterk droomen, onwillekeurige spiercontracties van de romp- en extremitetenspijeren op 't oogenblik van en vóór het inslapen; vermoeienisgevoel in de beenen, vermoeid opstaan.

In casu meende C r a m e r de diagnose te moeten stellen: nerveuse arythemie op neurasthenischen bodem tengevolge van te groote geestelijke en lichamelijke inspanning, gepaard gaande met eene chronische pyorrhoea alveolaris.

Niettegenstaande patient zich minder inspande namen de neurasthenische bezwaren toe, totdat hij vier weken volkomen rust kon nemen. Toen verbeterde de neurasthenie, en ook de verschijnselen van 't hart verbeterden, maar verdwenen niet geheel.

De pyorrhoea alveolaris werd behandeld en verbeterde ook tijdelijk; maar kwam niet tot genezing. Patient had langzamerhand het idee gekregen, dat de onregelmatige hartswerking in verband stond met het tandlijden. Op zijn verlangen werd de tand geëxtraheerd. Sedert dat oogenblik werd door patient geen krassend gevoel in de hartstreek en geen intermissie van den pols meer waargenomen. Terwijl pat. zijne maatschappelijke functies bleef waarnemen, zijn de neurasthenische symptomen langzamerhand verdwenen.

C r a m e r meent nu op grond van het plotseling verdwijnen van de onregelmatige hartswerking na de extractie, dat de eerst gestelde diagnose gewijzigd moet worden in dien zin, dat de pyorrhoea alveolaris primair en het hartlijden secundair was en dat eene min of meer latente neurasthenie daartoe de praedispositie gaf.

C r a m e r zegt zelf zich bewust te zijn dat hij in casu eene gewaagde diagnose stelde. Om haar eenigen steun te geven noemt hij het langdurig bestaan van de pyorrhoea, ongeveer een half jaar. Inderdaad is dit echter volstrekt niet lang. Hoe dikwijls zien wij patienten, waar dit lijden jaren bestaat en dan niet van één tand, zooals bij dezen patient, maar van alle tanden. Toch wordt slechts bij hooge uitzondering ook in die ernstige gevallen van pyorrhoea gestoorde hartswerking waargenomen en in die ernstige gevallen wordt de verklaring der gestoorde functie van het hart meer gezocht in de algemeene infectie tengevolge van de ettering der alveolen, dan in prikkeling der dentale takken van den trigeminus.

Al bewijst m. i. bovengenoemd geval niet voor een samenhang van de pyorrhoea alveolaris met het hartlijden, toch lijdt het geen twijfel dat prikkeling van de trigeminustakken reflectorisch invloed kan uitoefenen op het hart. Zoo wijst C r a m e r terecht op de verminderde frequentie van de hartswerking tengevolge van prikkeling van het neusslijmvlies door chloroformdampen. Juist bij tandextracties komt betrekkelijk dikwijls chloroformdood voor. C r a m e r meent, dat het tandlijden wellicht reeds vóór de operatie een reflexneurose van het hart had opgewerkt en het effect van de chloroformprikkeling daardoor zóó sterk is, dat de dood er op volgt. Toch moet ook hier aan andere factoren gedacht worden. Gewoonlijk wordt voor tandextracties de narcose in zittende houding gegeven en zeer dikwijls zal ook voor het verrichten van tandextracties de voorbereiding tot de narcose minder goed zijn dan voor meer ernstige kunstbewerkingen. Deze momenten verklaren m. i. voor

een deel het betrekkelijk groot percentage van chloroformdood bij tandextracties. Ook chronische ontstekingen van het neusslijmvlies en empyeem van de bijholten kunnen aanleiding geven tot stoornis van de hartfunctie door prikkeling van de trigeminustakken. Het is dus alleszins aannemelijk, dat ook van uit de mondholte reflectorisch op het hart ingewerkt wordt. Zoo is het toch wel waarschijnlijk dat onder sommige omstandigheden de eerste dentitie door middel van trigeminusprikkeling allerlei reflexstoornissen bij het kind kan te voorschijn roepen. Ongetwijfeld is in duistere gevallen aan het tanden krijgen dikwijls de schuld gegeven van ziekteprocessen, die andere oorzaak hadden; maar K a s s o w i t z gaat toch te ver door alle invloed van de eerste dentitie te ontkennen. C r a m e r vindt zelfs niet onwaarschijnlijk dat ook de tweede dentitie onder sommige omstandigheden dergelijke stoornissen kan te voorschijn roepen als bij de eerste dentitie worden waargenomen.

Doel van dit schrijven is om de tandheilkundigen opmerkzaam te maken op reflectorische prikkeling van het hart, die, zooals de onderzoekingen van W e n c k e b a c h geleerd hebben, een groote rol spelen in de functie van het hart en die door prikkels van de dentale takken van den trigeminus met groote waarschijnlijkheid nu en dan worden opgewekt.

C. VAN DER HOEVEN.